

3.2 Eelarvestamine ja seos eelarvestrateegiaga

Eelarvestamine on tihedalt seotud tegevuskavaga ja selle detailsusastmega.

Kui tegu on üldist laadi tegevuskavaga, s.o peamiste suundade määratlemisega, siis toimub eelarvestamine (kohaliku omavalitsuse näitel) eelarvestrateegia ja iga-aastase eelarve koostamise protsessi raames. Sellisel juhul arengukava koosseisu kuuluvas tegevuskavas konkreetseid maksumusi ei määratleta.

Näide Harku valla arengukava 2025–2040 põhjal

Näite puhul on eesmärgistatud samu valdkondi, mis strateegias "Eesti 2035", tagades seeläbi otsese seose hierarhiliselt kõrgemal paikneva arengudokumendiga.

Harku valla arengukava 2025–2040 (2022) | 891.82 KB | pdf

SIHT (EESMÄRK): INIMENE

- ✓ Elanikel on teadmised, oskused ja hoiakud, mis võimaldavad end teostada ning olla rahul isiklikus elus, ühiskonnas ja tööl /.../.

MEETMED, OLULISED ARENDUSTEGEVUSED JA INVESTEERINGUD

Meede: Mitmekesise ja kättesaadava õpi-, liikumis- ning arengukeskkonna tagamine

- ✕ Meetme olulised arendustegevused
 - ✕ Hariduse tugiteenuste osakonna edasiarendamine kompetentsikeskuseks
 - ✕ Huviringide mitmekesisuse edendamine
 - ✕ Teadushuvikooli loomine
 - ✕ /.../

- ✖ Meetme olulised investeeringud
 - ✖ Vajaduspõhiselt koolikohtade rajamine (Tiskre Kool, Tabasalu 7.–9.-klassiline kool), sh SA Maidla Maja edasiarendus Saue vallas
 - ✖ Vajaduspõhiselt lasteaiakohtade rajamine (Tiskre, Mürsiku)
 - ✖ Noortekeskuste/-tubade ruumide laiendamine
 - ✖ /.../

Teine võimalus on kajastada kõik tegevused ja investeeringud detailselt arengukavas.

Näide Saue valla arengukava 2022–2035 põhjal

Saue valla arengukava 2022–2035 (2023) | 2.03 MB | pdf

EESMÄRK

- ✓ Alusharidus on vajadustest lähtuv, vastab kaasaja nõuetele ja on konkurentsivõimeline, lasteaedade ja -hoidude õpikeskkonnaga on rahul nii lapsed, lapsevanemad kui ka töötajad.

Investeeringud

Jrk nr	Investeeringu nimetus	Hinnanguline maksumus (€)	Ellu viimise aasta	Vastutaja	Seotud eesmärk
1	Lasteaedade mänguväljakute uuendamine ja täiendamine	300 000 (50 000 iga-aastaselt)	2023+	Vallavalitsus	VE 1.1

Sellise lähenemisega saab arengukava lugeja kohe teada, mis ja millal täpselt on kavas. Küll aga tuleb paralleelselt (dubleerituna) hoida uuendatuna nii arengukava kui ka eelarvestrateegia, et kummaski dokumendis kajastuks täpselt sama info.

Põhimõtteliselt on mõlemad lähenemised rakendatavad ka muude organisatsioonide puhul (näiteks maakondlikud arenduskeskused).

Markeerimist vajab ka n-ö unistuste temaatika. Enamasti on nii, et soove on rohkem kui rahalisi võimalusi. See aga ei tähenda, et konkreetsetes ajahetkes ebarealistlikud soovid tuleks lõplikult maha vaikida.

Lahenduseks võib olla soovide nimekirja koostamine arengukava koosseisus klausliga, et tegu on teemadega, mida lahendatakse rahaliste võimaluste tekkides. Alternatiiviks on need tegevuskavas tähistada pika ajahorisondiga, näiteks 10+ aastat arengukava koostamise hetkest. Sel viisil ei lähe need ideed kaotsi.

Eraldi küsimus on valdkondlikes arengukavades määratletud tegevuste ja investeeringute rahastamine. Leidub näiteid, kus volikogu kehtestab valdkondliku arengukava (näiteks kliima- ja energiakava), milles on detailselt välja toodud vajalikud investeeringud, kuid reaalsuseks need ei saa, kuna eelarvelisi vahendeid ei ole. Sellisel juhul tekib küsimus, mis on nende dokumentide mõte (kui mitte arvestada olukorra analüüsi ja vajaduste määratlemist).

Lahenduseks võib olla lähenemine, kus valdkondlikus arengukavas deklareeritakse selgelt, et tegu on vajaduste, mitte kokku lepitud investeeringutega. Seejärel kantakse rahaliselt võimalikud investeeringud üle omavalitsuse arengukavva ja/või eelarvestrateegiasse. Sellisel juhul tekib peamistele investeeringutele/tegevustele ka rahaline kate.

Huvitavaks reaalsuskontrolli harjutuseks kogu arengu kavandamise protsessis on kõikide tegevuste ja investeeringute hinnastamine ning võrdlemine omavalitsuse eelarvepositsiooniga (sh püsikulud, olemasolevad kohustused jms) ning laenuvõimekusega. See näitab üheselt ära, mis on teostatav ja mis mitte.

Kokkuvõtvalt on oluline, et arengukava, selle aluseks olev analüüs, eelarvestrateegia ja eelarve oleksid omavahel seotud. On näiteid, kus teenusevajaduse kavandamiseks on koostatud detailne rahvastikuproгноos, kuid eelarvestrateegias on maksumaksjate arvu prognoosimisel lähtutud lineaarsest kasvust ehk puudub seos analüüsi ja eelarvestrateegia vahel. See ei ole korrektne.

Käsiraamatu artikli viimane uuendus 30.12.2025